

סדנה מעשית:

יחסי ישראל והאיחוד האירופי

בשיתוף עם תכנית אירופה במכון למחקרי בטחון לאומי

מספר קורס 1099700201

4 ש"ס

יחסי ישראל ואירופה, וכן יחסי ישראל עם האיחוד האירופי מוגדרים בספרות כיחסי אהבה-שנאה סכיופריניים, יחסים הסובלים מ"דיסוננס קוגניטיבי". היחסים הפוליטיים מאופיינים בעליות וברידות. בהשוואה למדינות אחרות בעולם, לישראל אחת ממערכות ההסכמים והקשרים העניפות והעמוקות עם האיחוד, הנהגת מהיקף שיתוף פעולה ניכר. ליחסים עם האיחוד יש חשיבות אסטרטגית עבור ישראל הן כלכלית והן פוליטית-בטחונית. התקופה האחרונה, בה הוחלט על המלצת סימון המוצרים מהשטחים ועל החלת הסכמי האיחוד עם ישראל רק בגבולות 1967, מאופיינת בשפל ובהגברת הזיקה (לינג'ר) בין הכלכלי לפוליטי. הסדנה תבחן את מורכבות יחסי ישראל והאיחוד האירופי תוך דגש על מצב היחסים העכשווי. בחלקה הראשון של הסדנה תתקיים סקירה היסטורית וביקורתית של התפתחות היחסים ומאפייניהם מבחינה מדינית – פוליטית (בילטרלית ומולטילטרלית), כלכלית ומשפטית. כמו כן נלמד את המסגרות האירופיות האזוריות השונות הרלבנטיות לישראל, ואת יתרונותיהן וחסרונותיהן עבורה. בחלקה השני והמרכזי של הסדנה, תתקיים סדרת מפגשים עם מומחים ומומחות העובדים על היבטים שונים ביחסי ישראל והאיחוד, כגון: שגרירים ודיפלומטים, כולל משלחת האיחוד האירופי לישראל ונציגי שגרירויות מדינות אירופיות, עובדי משרדי משלה העוסקים ביחסי ישראל והאיחוד, נציגים מהמגזר הפרטי והשלישי, ועוד. בחלק ממפגשים אלו ננתח מקרי בוחן עכשוויים ביחסי ישראל והאיחוד. מספר מפגשי הסדנה יתקיימו במכון למחקרי בטחון לאומי, בשיתוף ובהובלה של [ד"ר עודד ערן](#), לשעבר שגריר ישראל לאיחוד האירופי, ובשנים האחרונות חוקר בכיר וראש תכנית אירופה במכון (לפרטים על תכנית אירופה במכון ופרסומיה ראו [כאן](#)).

במסגרת ההתמקדות בפרקטיקה ביחסי ישראל והאיחוד האירופי, הסטודנטים יכתבו נייר מדיניות/עמדה בנושא הקשור לאחד מההיבטים ביחסים אלו. לאורך הקורס תנתן הדרכה בכתיבת נייר שכזה, שיוצג בסוף שנת הלימודים ויקבל משוב מהקבוצה.

* יתכן שנקדיש גם זמן לבחינת חברות ישראל ב-OECD, היותה משקיפה ב-OSCE, יחסיה עם נאט"ו ובמסגרות אזוריות אירופיות נוספות.

סוג קורס והיקף: שיעור, 4 ש"ס

פגישות השיעור: יום ה', 16:15-17:45, כיתה 208 בנין נפתלי, או חדר הסמינרים ב-INSS (לו"ז מפורט לגבי המפגשים ישלח בנפרד).
שעות הקבלה: בתיאום מראש, לפני או אחרי השיעור.

חובות הסטודנט ושיטת קביעת הצייון:

- **קריאת מקורות החובה של הקורס.** בחלקה השני של הסדנה המקורות יתואמו לפי נושאי המפגשים ולא בהכרח ילקחו מרשימת הקריאה. חלק מהקריאה תהיה של החלטות האיחוד האירופי בנוגע לישראל ולתהליך השלום והסכמיו עם ישראל.
- **נוכחות חובה** בכל המפגשים (100% למעט העדרויות מוצדקות ומאושרות, בתיאום מראש) **והשתתפות פעילה** ותורמת בשיעורים ובמפגשים (20% מהצייון). אפשרות עד 5 נקודות בונס על השתתפות תורמת במיוחד.
- **כתיבת עבודה** – בחינת סוגיה שעל סדר היום באמצעות כתיבת נייר מדיניות/עמדה [80% מהצייון]. היקף העבודה: בין 6-7 עמודי תוכן. ניתן לכתוב בזוגות (עד 7 עמודי תוכן ליחיד/ה, עד

13 עמודי תוכן לזוג). הכתיבה תהיה אישית ומקורית, לפי כללי האוניברסיטה, ותכלול מראי מקום ורשימה ביבליוגרפית.

נייר זה יעסוק בסוגיה מעשית העומדת או יכולה לעמוד על סדר היום ביחסי גורמים שונים בישראל (הממשלה, שלטון מקומי, חברות עסקיות, NGO וכד') עם האיחוד האירופי. הנייר יציג את מצב היחסים בין ישראל לאיחוד האירופי בתחום, את מצב האינטגרציה באיחוד האירופי באותו תחום, ויענה על שאלה עליה הסטודנט/ית יבחרו לכתוב בהקשר זה. על השאלה להיות מאושרת ע"י המרצה. הנחיות ספציפיות לכתובת נייר המדיניות ישלחו בנפרד.

תכנית הקורס וקריאה מומלצת

מטבעה של כל תכנית שהיא כפופה לשינויים ויש לעקוב אחר הודעות הנמסרות בכיתה, באמצעות moodle או במזכירות המחלקה. התכנית להלן מפרטת את המקורות הנדרשים לקריאה לפני כל שיעור, וכן המלצות קריאה למקורות נוספים בכל אחד מנושאי הקורס. כאמור, תכנית המפגשים תפורסם בנפרד. יש לעקוב אחר הודעות ב-moodle ובתיבת הדוא"ל שלכם באוניברסיטה.

מבוא – יחסי ישראל והאיחוד

קופצים למים: נעה לנדאו, "אירלנד מול הונגריה: מחקר ממפה את העלייה בתמיכה בנתניהו באיחוד האירופי", הארץ, 17 במאי 2019.
ג'יי. א. קלייה (2019), "הקייטוב באיחוד האירופי וההשלכות על ישראל: המקרה של הולנד", המכון למחקרי בטחון לאומי, 2 ביולי.

Raanan Eliaz (2019), "(Opinion): [Revival of Hope for EU-Israel Ties After Elections?](#)" EUObserver, 24 September.

Maya Sion-Tzidkiyahu (2019), "[European Parliament and Israeli Elections - What Impact and Effect on EU-Israeli Relations?](#)", IEPN Papers, July.

1. יחסי ישראל אירופה – המסלול הביטורלי והדיסוננס הקוגניטיבי

שביט, יעקב ויהודה ריינהרץ, אירופה המהוללת והמקוללת, תל-אביב: עם עובד, 2006, "פתח דבר ומבוא", עמ' 9-24.

*Rafaella Del Sarto (2014), "Israel and the European Union: Between Rhetoric and Reality." in: Israel and the World Powers: Diplomatic Alliances and International Relations beyond the Middle East, ed. Shindler, Colin (London : I.B. Tauris), chapter 7, 16 pp.

*Guy Harpaz and Gadi Heimann (2016), "[Sixty Years of EU - Israeli Trade Relations: The Expectation – Delivery Gap](#)", Journal of World Trade, 50(3), 447-474.

Navon, Emmanuel (2003), "EU and Israel: An Historical Perspective (1973-1993)," in the Annual Israeli Association Newsletter, issue 10, pp.15-19 (in moodle).

Toby Green and Jonathan Rynhold (2018), "Europe and Israel: Between Conflict and Cooperation", Survival. (in moodle).

Müller, P. (2016), "The revised European Neighbourhood policy and the EU's comprehensive approach towards the Israeli-Palestinian conflict: Not so new, after all", in D. Bouris and T. Schumacher (eds), *The Revised European Neighbourhood Policy: Continuity and Change in EU Foreign Policy*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Cariline B. Glick, 11 December, 2017, "[Our World: Europe's War Against the Jewish State](#)", The Jerusalem Post.

Emanuele Giaufret, 24 December 2017, "[The Real Story of the EU-Israel Friendship](#)," The Jerusalem Post.

**2. יחסי ישראל - האיחוד האירופי – המסלול המולטילאטרלי
תהליך ברצלונה והסכם ההתאגדות; מדיניות השכנות ותכנית הפעולה; האיחוד למען הים
התיכון.**

*Pardo, Sharon and Joel Peters (2010), *Uneasy Neighbors: Israel and the European Union*, Plymouth: Lexington Books, 2010, chapter 1, pp. 5-26.

*Pardo, Sharon and Joel Peters (2010), *Uneasy Neighbors: Israel and the European Union*, Plymouth: Lexington Books, 2010, chapter 2, pp. 27-46.

Nicole Koenig (2016), "[Taking the European Neighbourhood Policy Beyond the Conception-Performance Gap](#)", the Jacques Delors Institut – Berlin.

Mark Furness and Isabel Schaefer (2015), "[The 2015 ENP Review: More Realism, Less Ambition](#)", The Current Column (1 page).

*Harpaz Guy (forthcoming), "The *Front Polisario* Verdict and the Gap between the EU's Trade Treatment of Western Sahara and its Treatment of the Occupied Palestinian Territories,"

3. הגישות בישראל ביחס לאיחוד האירופי: הטוב, הרע והפרגמטי

הזיקה (לינקג') בין הכלכלי לפוליטי

*Persson, Andres (2018), EU Differentiation as a case of Normative Power Europe in the Israel-Palestinian Conflict, *Journal of European Integration*, 40(2), 193-208.

*Eyal Ronen with Nimrod Goren (2019), in: Muriel Asseburg and Nimrod Goren (eds.) *Divided and Divisive: Europeans, Israel and the Israeli – Palestinian Peacemaking*, ch. 2: Israel's Foreign Policy Towards the EU and its Member States," pp. 21-35.

Harpaz Guy and Asaf Shamis (2010), "Normative Europe and the State of Israel: An Illegitimate Eurotopia?", *Journal of Common Market Studies*, 48(3), 579-616 (read especially part III of the article).

עודד ערן (מאי 2009), "יחסי ישראל והאיחוד האירופי: צעד קדימה, שניים אחורה", *עדן אסטרטגי*, המכון למחקרי ביטחון לאומי, 12(1), 51-59.

מספר כתבות בסוגית הלינקג', נובמבר 2015 – ינואר 2016 עיתון הארץ ו-INSS (קובץ ב-moodle).

דוד רייס (2016), "[השוואת הגישות האירופית והאמריקאית לסימון מוצרי התנהלות](#)", INSS.

4. **ההסכמים השונים: השמיים הם הגבול? ריבוי הסכמים פרגמטיים אנקדוטליים לצד העדר מבט אסטרטגי כולל מכיוונה של ישראל**

נלי מונין (2003), האיחוד האירופי וישראל: תמונת מצב, משרד האוצר, פרק י"א "הסכם האסוציאציה בין ישראל והאיחוד האירופי – תכניו והפוטנציאל למיצויו", עמ' 195-217.

Dror, Yehezkel and Sharon Pardo (2006), "Approaches and Principles for an Israeli Grand Strategy towards the European Union," *European Foreign Affairs Review*, 11, no. 1, 17-44.

Tovias, Alfred (2003), "Mapping Israel's Policy Options Regarding its Future Institutionalized relations with the European Union," Working Paper No. 3, CEPS Middle East & Euro-Med Project, January.

5. **סוגיות שעל סדר היום**

[האיחוד האירופי בעידן של תהפוכות: מגמות, אתגרים ומשמעויות לישראל](#) (אוסף מאמרים), עורכים יותם רוזנר ועדי קנטור, מזכר 175, המכון למחקרי ביטחון לאומי, תל אביב, מאי 2018.

Sharon Pardo and Neve Gordon (2018), "Euroscepticism as an Instrument of Foreign Policy," *Middle East Critique*.

Guy Harpaz (2018), "The Front Polisario Verdict and the Gap Between the EU's Trade Treatment of Western Sahara and Its Treatment of the Occupied Palestinian Territories", *Journal of World Trade* 52, no. 4, 619–642.

Neve Gordon and Sharon Pardo (2015), "The European Union and Israel's Occupation: Using Technical Customs Rules as Instruments of Foreign Policy," *The Middle East Journal*, 69 (1), 74-90.

Raffaella Del Sarto, ed. (2015), *Fragmented Borders, Interdependence and External Relations: The Israel – Palestinian – European Union Triangle*, Palgrave Macmillan.

Sammy Ravel (2016), "European Neighborhood Policy in the Middle East: The Test for Reality", Israel Journal of Foreign Affairs, 1-10.

Miriam Rest (2016), "The European External Action Service, Agent Capacities and the 2013 Guidelines for Agreements with Israel," Thesis Paper, the European Forum at the Hebrew University.

Benedict J.A. Göbel (2016), "[The Israeli lobby for Research and Innovation in the European Union: An example of efficient cooperation in the European Neighbourhood?](#)" Bruges Political Research Papers, 49/2016 (40p).

Hugh Lovatt and Mattia Toaldo (2015) "[EU Differentiation and Israeli Settlements](#)", European Council on Foreign Relations.

Patrick Müller and Peter Slominski (2016), "[The Role of Law in EU Foreign Policy-making: Legal Integrity, Legal Spillover, and the EU Policy of Differentiation towards Israel](#)", Journal of Common Market Studies, 1-18.

מקורות נוספים:

HORIZON 2020 - [תכנית המו"פ האירופית יוצאת לדרך](#), ISERD (פרסום המנהלת הישראלית לתכנית המחקר ופיתוח האירופית).

קריאה נוספת:

- הורביץ, ניצן (2003), "כן מפוכח לאירופה", ארץ אחרת, גליון 18.
- הלר, מרק (2014), "חרם, משיכת השקעות וסנקציות: כיצד לסכל את האיום", המכון למחקרי ביטחון לאומי, גיליון 516, 11 בפברואר.
- הרפז, גיא (2006), "מדיניות השכנות האירופית והשפעתה על מדינת ישראל", משפט ועסקים, 4, 431.
- מונין, נלי, האיחוד האירופי וישראל: תמונת מצב, משרד האוצר, 2003.
- מרוז יוחנן (2002), אירופה במערכת יחסי החוץ של המדינה, משרד החוץ, 50 השנים הראשונות (חלק ראשון), 329.
- ערן, עודד (מאי 2009), "יחסי ישראל והאיחוד האירופי: צעד קדימה, שניים אחורה", עדכן אסטרטגי, המכון למחקרי ביטחון לאומי, 12(1), 51-59.
- פרדו, שרון (2007), "אסטרטגיה חדשה ומבנה חדש לקהילות היהודיות באיחוד האירופי", כיוונים חדשים – כתב עת לציונות ויהדות, 15, ינואר.
- פרימור, אבי (2002), ישראל והאיחוד האירופי, משרד החוץ, 50 השנים הראשונות (חלק ראשון), 340.
- פרלה, שלמה (2008), אירופה ומדינת ישראל – הדיאלוג הטראגי, ישראל בשנת השישים, נתיב, 3 (122), סיון, תשס"ח, 79-89.

פרלה, שלמה, "לרקוד עם ענקים-שורשי האינטגרציה האירופית במלאת יובל שנים להקמת השוק האירופי המשותף", נתיב, 3 (116) מאי-יוני 2007 סיון, תשס"ז.

צימרמן, משה (1996), "בין אירו-פוריה לאירו-פוביה", בתוך צימרמן ווידנפלד (עורכים), מעבר לריבונות? האינטגרציה האירופית, אקדמון, ירושלים תשנ"ו, 21 – 33.

רום, מיכאל (תשנ"ט, 1998), בנתיב המדיניות המסחרית הבינלאומית של ישראל: העדיפויות והשוק האירופי המשותף, תל אביב: רמות – אוניברסיטת תל-אביב.

רייך, אריה, "האיחוד האירופאי", בתוך: רובי סיבל, המשפט הבינלאומי, מהדורה שנייה, 159.

שביט, יעקב ויהודה ריינהרץ (2006), אירופה המהוללת והמקוללת, תל-אביב: עם עובד.

Börzel, Tanja A. & Vera van Hüllen (2014), "One voice, one message, but conflicting goals: cohesiveness and consistency in the European Neighbourhood Policy," *Journal of European Public Policy*, 21(7), 1033-1049.

Cardwell, Paul James (2012), "Euromed, European Neighbourhood Policy and the Union for the Mediterranean: Overlapping Policy Frames in the EU's Governance of the Mediterranean," *Journal of Common Market Studies*, 49(2), 219-41.

Dachs, Gisela and Joel Peters (2006), "Israel and Europe, the Troubled Relationship: Between Perceptions and Reality," Discussion Paper, The Centre for the Study of European Politics and Society, Israel: Ben Gurion University.

Del Sarto, Raffaella (2011), "[Plus ça change...? Israel, the EU and the Union for the Mediterranean](#)," *Mediterranean Politics* 16(1): 117-153.

Del Sarto, Raffaella (2007), "Wording and Meaning(s): EU-Israeli Political Cooperation according to the ENP Action Plan" *Mediterranean Politics*, 11(1), 62.

Dror, Yehezkel and Sharon Pardo, "Approaches and Principles for an Israeli Grand Strategy towards the European Union," *European Foreign Affairs Review*, 11, no. 1 (2006): 17-44.

Harpaz, Guy (2015), "The EU Funding of Israeli Non-governmental Human Rights Organizations: When EU External Governance Meets a Domestic Counter-Strategy," *European Foreign Affairs Review*, 20(2), 207-225.

Harpaz Guy (2012), "The Dispute over the Sovereignty of Jerusalem: EU Policies and the Search for Internal Legal Coherence and Consistency with International Law," *European Foreign Affairs Review*, 17(3).

Harpaz, Guy (2007), "Normative Power Europe and the Problem of Legitimacy Deficit: An Israeli Perspective," *European Foreign Affairs Review*, 12, 89-112.

Harpaz Guy and Asaf Shamis (2010), "Normative Europe and the State of Israel: An Illegitimate Eurotopia?," *Journal of Common Market Studies*, 48(3), 579-616;

Harpaz Guy and Eyal Rubinson, "The Interface between Trade, Law and Politics and the Erosion of Normative Power Europe: Comment on Brita," *European Law Review* (2010).

Herman, Lior (2006), "An Action Plan or a Plan for Action: Israel and the European Neighbourhood Policy," *Mediterranean Politics*, Vol. 11 (3), pp. 371-394.

Neve Gordon and Sharon Pardo (2015), "The European Union and Israel's Occupation: Using Technical Customs Rules as Instruments of Foreign Policy," *The Middle East Journal*, 69, Number 1, Winter, pp.74-90.

Gordon, Neve and Sharon Pardo (2014), "[Normative Power Europe and the Power of the Local](#)," *Journal of Common Market Studies*. 53 (2), 416–427.

Kney-Tal, Harry (2006), "Israel and Europe," in: *Europe and the Middle East, The BESA Colloquia on Strategy and Diplomacy*, 19, Bar Ilan University, 53-59.

Magen, Amichai (2012), "Israel and the Many Pathways of Diffusion," *West European Politics*, 35(1), 98-116.

Munin, Nellie, "Israel-EU Trade Relations: Prospects for the Future Towards a Free Trade Area in Services".

Pardo, S. (2014), "Views from the Neighbourhood: Israel", in N. Chaban and M. Holland (eds), *Communicating Europe in Times of Crisis: External Perceptions of the European Union*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Pardo, Sharon (2013), "The Year that Israel Considered Joining the European Economic Community," *Journal of Common Market Studies*, 51(5), 901-915.

Pardo, Sharon and Joel Peters (2010), *Uneasy Neighbors: Israel and the European Union*, Plymouth: Lexington Books.

Pardo, Sharon (2009), "[Going West: Guidelines for Israel's. Integration into the European Union](#)," *Israel Journal of Foreign Affairs*, 111(2), 51-62.

Scarpetta Vincenzo and Pawel Swidlicki (2011), "The EU and the Mediterranean: Good Neighbours?" June.

Shamis, Asaf and Guy Harpaz (2007), "Café Europa: Contemporary Europe in Israeli Public Discourse – A Linguistic Constructivist Perspective," *The Israeli association for the study of European integration*, working paper 3/07.

Reich Arie (2015), "[The European Neighbourhood Policy and Israel: Achievements and Disappointments](#)," *Journal of World Trade*, 49 (4).

Robinson, Eyal (2010), "[More than Kin, Less than Kind: The Status of Occupied Territories under the European Union's Bilateral Trade Agreements](#)" *The European Forum Working Paper Series*, November.

Tovias, Alfred (2003), "Mapping Israel's Policy Options Regarding its Future Institutionalized relations with the European Union," Working Paper No. 3, CEPS Middle East & Euro-Med Project, January.

Tovias, Alfred (2007), "Spontaneous vs. Legal Approximation: The Europeanization of Israel," European Journal of Law Reform, 3.

Tovias, Alfred and Refaella Del Sarto (2001), "[Caught Between Europe and the Orient: Israel and the ENP](#)," The International Spectator, 36(4), 91.